

Den organiserte skøytesporten i Rogaland - en historikk

Ut av drømmen ....

Drømmer driver individ, samfunn og kulturer til prestasjoner. Drømmer nærer den menneskelige natur. Det sies at det ligger i den menneskelige natur, og kultur, å forsøke å overvinne naturen, eller i det minste å kontrollere den. Historien om skøytesporten i Rogaland er fortellingen om noens draging mot og drømmer om å gli over kalde og glatte isflater. En lengsel skapt en gang den sørvestnorske "vinterguden" i godlune gav noen dager med sol og frost, og deretter gjødslet av utallige regnfulle og milde vintrer hvor man slapte skøyter og ventet på frost, vokste standhaftigheten. Til slutt som i trass ble det bygd kunstig skøyteis været til tross, og drømmen fikk flombelyst is å gli i ovaler på.

Innledning/Problemstilling

I denne artikkelen skal vi forsøke å belyse framveksten og utviklingen av den organisert skøytesporten i Rogaland på 1900-tallet. Hvordan oppsto og overlevde denne idretten i Rogaland med sine ustabile og alt for ofte milde vintrer? Deretter skal vi se på hvordan den vokste da forholdene ble lagt til rette med alternative konkurranseformer og etter hvert kunstisbane.

Det første tidsskillet

Året 1971 markerer et viktig tidsskille for den organiserte skøytesporten i Rogaland. Før 1971 lå skøyteaktiviteten i klubber og idrettslag i Rogaland formelt under Vestlandske skøytekrets som var en av kretsene til Norges Skøyteforbund. Vestlandske skøytekrets organiserte og koordinerte skøyteaktiviteter i de 3 fylkene: Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane. Rogaland Skøytekrets ble stiftet 11. september 1971. Vestlandske Skøytekrets godkjente etableringen på sitt ting (årsmøte) på Hjelmeland 26. februar 1972. Den formelle godkjenningen av Rogaland Skøytekrets kom i brev fra Norges Skøyteforbund 13. april 1972. Noe seinere på 1970-tallet endret Vestlandske Skøytekrets navn til Hordaland Skøytekrets.

Ildsjelens periode - tiårene før 1971; Fragmenter fra mellomkrigstiden, forløperen: "Rogaland Idrettskrets – skøyteutvalg" og sentrale personer som drev utviklingen.

Norges Skøyteforbund (NSF) ble stiftet 27. februar 1893 og vedtok ganske raskt regler og bestemmelser for offisiell avvikling av skøyteløp og kunstløp i Norge. Vi vet ikke når det første organiserte skøyteløpet i Rogaland ble avviklet, men vi vet at det var organiserte skøyteaktiviteter i idrettslag og -foreninger i Rogaland i mellomkrigstiden. Dette dokumenteres bl.a. av Stavanger Idrettsforening (SIF) sitt arkiv som oppbevares ved Stavanger Byarkiv. I dette arkivet er det bl.a. bevart en forhandlingsprotokoll etter styret for SIF sin ski- og skøyteavdeling for årene 1931-32. Og i SIF arkivet sin samling med dokumenter og korrespondanse etter de ulike avdelingene i idrettsforeningen er det også dokumenter som forteller om skøyteløp. Vi kjenner ikke til skøyteaktiviteter dokumentert i andre arkiver oppbevart ved offentlige arkivinstusjoner i Rogaland, men vi er overbevist om at det var skøyteaktiviteter også i andre idrettslag og -foreninger i Rogaland på denne tiden.

I 1952 var det olympiske vinterleker i Oslo, og på skøytehimmelen var Hjalmar Andersen (Hjallis) den store norske stjernen, både før, under disse lekene og i tiden etterpå. Bl.a. dette må ha inspirert, for på midten av 1950-tallet synes den organiserte skøytesporten i Rogaland å ha fått et nytt oppsving i ganske mange idrettslag og -foreninger. Denne gangen under den organisasjonsparaplyen som formelt het: "Rogaland Idrettskrets – Skøyteutvalget". Bevarte

dokumenter etter skøyteutvalget er tatt inn i Rogaland Skøytekrets sitt arkiv fordi de ble funnet sammen med dette arkivet. Skøyteutvalg dokumentene forteller om aktiviteten under denne skøyteparaplyen i tidsrommet fra 1955 til 1968. Bevarte resultatlister i dette arkivmaterialet forteller om skøyteaktiviteter i følgende idrettsforeninger og -lag, dvs. lag med løpere i lokale stevner, i perioden:

	-55	-56	-57	-58	-59	-60	-61	-62	-63	-64	-65	-66	-67	-68
Stavanger (SS)	X	X		X								X		X
Jarl	X	X		X	X							X		X
Ganddal	X	X		X	X							X		X
Ulf Sandnes		X		X	X									
Orre	X	X												
Frøyland	X	X		X	X									X
Sauda	X			X										
Klepp	X	X			X									
Figgjo		X												
Sola		X			X									
Nærbø	X	X												
Bryne	X	X			X									X
Sandnes (S.I.)	X	X		X										
Tastad		X												
Malmin		X												
Viking		X												
Stokka		X												
Stangeland		X												
Riska		X												
Austrått		X												
Lura		X												
Varhaug		X												
Gjesdal		X												
Brusand		X												
Midtbygden		X												
Tananger	X													
Vigrestad														X

Denne oversikten viser tydelig hvilke lag som var mest aktive når forholdene lå til rette for skøyte løp i denne perioden. Det var spesielt idrettslag og -foreninger i Stavanger, Sandnes området, Frøyland og Klepp. Oversikten viser også at på 1950-tallet var aktiviteten fordelt på mange idrettsforeninger og -lag i sentrale områder i Rogaland og med en avlegger opp til Sauda. Men etter mange vanskelige og trolig milde vintre på begynnelsen av 1960-tallet var det svært få idrettsforeninger og -lag tilbake i Rogaland som drev med skøyte løping. De gjenværende var konsentrert i Stavanger, Ganddal og litt utover på Jæren.

Skøyteutvalg dokumentene og utdyper dette aktivitetsbildet med følgende dokumenttyper: Korrespondanse, terminlister, årsmeldinger, resultatlister, søknader, bestemmelser om Rogalandsrekorder, godkjente rekorder, rapporter og andre skriv.

Det forholdet at de to bevarte mappene med dokumenter etter Rogaland Idrettskrets – Skøyteutvalget ble funnet oppbevart sammen med det øvrige arkivet etter Rogaland Skøytekrets, gjør at vi må betrakte skøyteutvalget under Rogaland Idrettskrets som en forløper til Rogaland Skøytekrets. Og ikke bare det, foruten lokale skøyteprestasjoner forteller disse dokumentene om enkeltpersoner som var glad i skøytesporten, var engasjert og som via sine administrative aktiviteter og sin innsats skapte skøyteaktiviteter i idrettslag og -foreninger i Rogaland. Bl.a. i Sportsklubben Jarl, Stavanger Skøyteklubb, Ganddal IL, Frøyland IL, mfl. Løp ble arrangert i Stavanger, Sandnes, Ganddal, Sauda og andre steder når forholdene og værgudene tillot det. F.eks. ble det på Stokkelandsvannet i Ganddal (Sandnes kommune i

dag) den 12. februar 1956 arrangert KM for juniorklassene med 34 deltakere, og hvor det ble gått 500 m og 1500 m. En uke ble det arrangert et nytt stevne for andre aldersklasser samme sted. Bevarte dokumenter etter skøyteutvalget dokumenterer flere slike eksempler.

Vi kan ikke her liste opp navnene til alle de som var med på å organisere skøyteaktiviteter i Rogaland i perioden 1955 til 1968, men det er verd å merke seg at noen navn går igjen. Og det er spesielt interessant å merke seg at noen av dem var med fra skøyteutvalget og over i Rogaland Skøytekrets. Her er et par eksempler: I årsmeldingen til skøyteutvalget fra 1967/68 står Harald Herredsvela oppført som formann og Sigve Næsheim som varaformann sammen med en god del andre personer som også kom til å bli viktig for skøytesporten i Rogaland utover på 1970-tallet, bl.a. Johannes Eskeland.

Da Rogaland Idrettskrets skulle skrive sin historie på begynnelsen av 1990-tallet sendte Rogaland Skøytekrets inn et dokument ført i penn av Jostein Aspelund 3. april 1993 hvor han besvarte en del standardspørsmål som gikk ut til alle idrettskretser i fylket. Foruten å si litt generelt om Rogaland Skøytekrets, beskriver han i dette dokumentet en del av de sentrale personene som var med å bygge opp den organiserte skøytesporten i Rogaland før og etter 1971 på følgende måte:

SIGVE NÆSHEIM

Sigve var den som holdt liv i skøytesporten i løpet av 1960-årene. Han var utdannet forbundsinstruktør og treningen i Rogaland ble drevet etter de samme prinsipper som på Østlandet. Sigve var også en av dem som reiste rundt i fylket på leiting etter is. Når han fant is et sted gikk beskjeden pr. telefon om at nå var det skøyteløp. Han fungerte også som stevneoppmann.

ANDREAS MALMIN

Andreas var veldig viktig når det gjaldt å få lagt is på Vestbanen ved Stavanger stadion. Han var også meget aktiv når det gjaldt å utdanne dommere til skøytesporten. Han var både oppmann og starter.

HARALD HERREDSVELA

Harald holdt til på Stokkelandsvatnet i Ganddal hvor han arrangerte skøyteløp så snart isen holdt tre personer. Han betydde alt for skøytesporten i Ganddal IL en periode. Harald var fra 1980 nasjonal stevneoppmann. Blant mange andre gjøremål var han en ivrig journalist med hovedvekt på idrett.

TORE SANDVIK

Tore var den som holdt liv i skøytesporten i Hjelmeland og da spesielt i Fister. Han arrangerte flere stevner på vann rundt omkring i Hjelmeland. Tore var nasjonal stevneoppmann fra 1980. Han har også vært formann i skøytekretsen.

ROALD ROPEID

Roald var den første formann i Rogaland Skøytekrets. Roald har hjulpet mange idrettsutøvere i forbindelse med reiser til stevner rundt omkring i landet.

PEDER ALVESTAD

Peder var den som startet arbeidet med å danne Rogaland Skøytekrets i 1970 i trå med Skøyteforbundets nye organisasjonsplan for kretser. Peder var også meget sentral i forbindelse med byggingen av Sørmarka Kunstisbane.

ARILD BOLME

Arild var både sekretær, nestformann og formann i RSK i perioden 30/9-74 til mai -82. I tillegg var han en sentral person i skøytegruppa i Frøyland I.L. Stevneoppmann fra 1980.

JOSTEIN ASPELUND

Jostein var sammen med Peder Alvestad meget sentral i forbindelse med byggingen av Sørmarka Kunstisbane. Han var oppmann og leder for arrangementskomiteen ved åpningen av banen og ble den første internasjonale stevneoppmann i kretsen i 1981. Han har fungert som oppmann/overdommer i flere Norgesmesterskap og landskamper.

THOR FLIKKERUD

Thor har vært formann i RSK. Han er også internasjonal overdommer og har også vært overdommer i Norgesmesterskap.

SVEN LEDAAL

Sven var formann i Stavanger Skøyteklubb i de vanskelige 70-årene når det var lite is utendørs. Han var blant dem som startet med kortbaneløp i Siddishallen allerede i 1974. Han fungerer i dag som internasjonal starter og har vært starter ved flere Norgesmesterskap.

SIGMUND SKJÆVELAND

Sigmund har bl.a. vært kasserer i RSK, men har sammen med Sven Ledaal vært den mest habile starteren i kretsen. Han er internasjonal starter og har fungert som starter i flere Norgesmesterskap.

TERJE PUNTERVOLD

Terje har utviklet seg til å bli en av de beste skøytetrenerne i Norge og da spesielt for løp over litt lenger distanser.

Disse personene hadde ulike klubborganisasjoner å spille på i tillegg til samarbeidet fram mot og i en egen skøytekrets for Rogaland. De spilte altså på et bredere miljø av personer som alle må ha vært relativt idealistiske med en markert vilje til skape, bygge og vedlikeholde et skøytemiljø i en landsdel hvor været kunne være en stor hindring for denne typen vinteridrett.

Det er altså personkontinuitet mellom skøyteutvalget under Rogaland Idrettskrets og Rogaland Skøytekrets. Den nye kretsen som ble etablert i 1971 ble bygd opp iht. nye organisasjonsformer som Norges Skøyteforbund la opp til på begynnelsen av 1970-tallet. Et bevart referat fra et årsmøte i Vestlandske Skøytekrets i Bergen om ligger i arkivet til Rogaland Skøytekrets vitner om at Rogaland var relativt dårlig representert i denne kretsen når årsmøtene var langt vekke, samtidig som det skjedd en god del på skøytefronten i fylket. En egen krets for Rogaland presset seg altså fram. Da Skøyteforbundet sin kretsreform kom på begynnelsen av 1970-tallet passet dette som hånd i hanske, det ville bli greit å få en egen skøytekrets for Rogaland.

Rogaland Skøytekrets etableres

Søndag 7. februar 1982 kl. 13.00 inviterte Rogaland Skøytekrets til jubileumsstevne på Sørmarka Kunstisbane for å markere kretsens 10-års jubileum. Rogaland Skøytekrets ble stiftet 11. september 1971. Dette nevnte skøyteløpet var altså på slutten av jubileumssesongen, det var et stevne for alle klasser. Stevnet hadde følgende program: Kl. 13.00; Skøyteløp, ca. kl. 15.30 festlig samvær med Kai Stenshemmet i jernbanens festlokale, premieutdeling Cup-81 (Sparekassecupen), jubileumspremie og framvisning av racersykler fra DBS. Til stevnet var det laget et eget hefte, en invitasjon. I dette skriver Tore Sandvik:

Historia om Rogaland Skeisekrins byrja alt i 1970, då Peder Alvestad, Stavanger, i trå med Noregs Skeiseforbunds lina om inndeling i Skeisekrinsar, tok opp arbeidet med å få skilja Rogaland ut frå Vestlandske Skeisekrins til eigen krins. Det vert vald eller oppnemnt eit interimstyre beståande av Sigve Seland, Ganddal, Roald Ropeid, Stavanger, og Peder Alvestad. Arbeidet var alt i gang, og aktuelle idrettslag vart kalla inn til møte på Stavanger Stadion sin møtesal og skiping av Rogaland Skeisekrins var eit faktum.

Vestlandske Skeisekrins godkjente på Skeisetinget den 26/2 -72 på Hjelmeland utmeldelsen, og formell godkjenning av Rogaland Skeisekrins kom i brev frå Noregs Skeiseforbund datert 13/4 1972.

År 1973 den 21/1 vert det halde eit samrådsmøte med Vestlandske Skeisekrins der partane vert samde om å samarbeida med Vestlandsmeisterskap og Fylkeskamp.

1971 - 1984: Organisasjonsbygging, is mangel, kortbaneløp, kunstissaken

I februar 1982 skriver Tore Sandvik vidare:

Rogaland Skeisekrins fekk ein trang fødsel, og grunnen for dette var at formannen og deler av styret var bortreist og det vert svært vanskeleg å komma i gang med arbeidet i styret. Etter insjenativ frå Gustav Sørnes, Stavanger, og Tore Sandvik, Fister, vert så nytt ting tillyst og nytt styre valdt.

Styret tok straks opp arbeidet med utforming av emblem for krinsen, utdanning av dommerar og forslag til lovar. Den 28/3 –73 under sak 4 i styremøte til krinsen, vart spørsmålet om kunstfråsen skeisebane teke opp og drøfta planar for realisering av denne. Det vart full einigheit om at dette anlegget måtte verte ei interkommunal oppgåve.

Selv om værforholdene for utendørs skøyteidrett ofte var vanskelige også på begynnelsen av 70-tallet, tok interessen for skøyteøving seg opp i perioden 1971-1984. Dette gjelder både hurtigløp og kunstløp. Omfanget av denne økende interessen illustreres godt av de årlige lagsrapportene som det enkelte idrettslag/-klubb måtte sende inn til Norges Skøyteforbund for å rapportere om sine skøyteaktiviteter. Disse er bevart mer eller mindre systematisk som kopier i Rogaland Skøytekrets sitt arkiv. Et systematisk oppsett av tallene over innrapporterte aktive medlemmer for årene 1971-1984 gir følgende bilde når det gjelder hurtigløp og kunstløp aktiviteter i Rogaland i perioden:

OMFANG AV ORGANISERT SKØYTEAKTIVITET I ROGALAND BASERT PÅ AKTIVE MEDLEMMER INNRAPPORTERT I LAGSRAPPORTER TIL NORGES SKØYTEFORBUND BEVART I ROGALAND SKØYTEKRETS SITT ARKIV 1971 – 1984

	71/2	72/3	73/4	74/5	75/6	76/7	77/8	78/9	79/80	80/1	81/2	82/3	83/4
Nygård IL	23												
Fister IL		24	10	13	57	43	27	19	19	30	29	34	38
Dirdal IL		0											
Stavanger Sk.klb.				107	93		103	109		32		100	140
Frøyland IL					64	25	29	34	31			25	9
Ganddal IL							17		19	22	18	18	18
IL Hjelm							11				228*		
Stavanger Kl.klb.			49			155			141	125		135	97
Sandved IL										6	18	22	28
Stegaberg IL												7	6
Midtbygdens IL						5		6					
Sprt.kl. Jarl													4
Haugesund Kl.klb.													16

* Hele idrettslaget er innrapportert, ikke skøytegruppa isolert.

Det er verd å merke seg at det etter 1983/84 sesongen ikke er bevart lagsrapporter i arkivet til Rogaland Skøytekrets. Dette kan skyldes endringer i innrapporteringsrutinene. Det var trolig på denne tiden at Norges Skøyteforbund innførte startlisens. Startlisens er en forsikringsordning som aktive løpere må ha for å kunne stille til start i skøyteøving.

At det er hull i tallrekkene for noen lag/foreninger enkelte år kan skyldes at kretsen kun skulle ha en kopi av dette dokumentet, ikke at laget/foreningen ikke hadde sendt inn lagsrapport. For husk at lagsrapporten primært var et dokument som Norges Skøyteforbund skulle ha for å danne seg et bilde av skøyteaktiviteten rundt omkring i landet. For skøytekretsen var disse dokumentene først og fremst nyttige når årsmeldingen skulle skrives.

Tallene i tabellen ovenfor viser følgende tendenser:

- ✓ Det var spesielt fra sesongen 1973/74 og utover på 1970-tallet at veksten i antall aktive løpere kom både for hurtigløp og kunstløp.
- ✓ De bærende og stabile klubbene/lagene med relativt stor og stabil medlemsmasse av aktive løpere var: Stavanger Skøyteklubb, Fister IL, Ganddal IL, Frøyland IL og Stavanger Kunstløpklubb. 3 av disse hadde også vært aktive på 1950- og 1960-tallet når det gjaldt hurtigløp.
- ✓ Mot slutten av perioden kommer det til noen nye lag: Sandved IL (fortsatte i Sandnes SK fra 1990), Stegaberg IL og Jarl. Spesielt Sandved og Stegaberg kom til å markere seg stabilt med løpere i den kommende perioden på 1980- og 1990-tallet.

- ✓ Noen lag slengte innom med løpere noen år i perioden for så å forsvinne igjen. Dette gjaldt følgende lag: IL Hjelm og Midtbygdens IL.
- ✓ Noen lag må betraktes som døgnfluer i perioden: Nygård IL (Avaldsnes), Dirdal IL og Haugesund Kunstløpklubb. Nygård meldte seg inn før kretsen hadde fått form. Dirdal meldte seg inn i den nye kretsen uten løpere. Og Haugesund Kunstløpklubb gav aldri mer lyd fra seg.

Hva er så grunnen til at skøyteaktiviteten tok seg opp i Rogaland sesongen 1973/74? Tore Sandvik skriver følgende om dette:

I sesongen 73/74 fekk løperane koma inn i Siddis(hallen) og trenar, som og var eit godt alternativ til utetrening og konkurranse på is. Etter kvart utvikla kortbaneskeisinga seg til eit fint konkurransealternativ på førjulsvinteren. Løperane fekk dermed eit godt grunnlag før isen kom ute, (dersom den kom).

Jostein Staurland, Fister og Otto Vistvik, SS, vart dominerande på kortbaneløp. I 1975 vart Staurland av Noregs Skeiseforbund sendt til Birmingham i England for å vera Noregs deltakar i eit stort internasjonalt kortbaneløp. Og i 1976 vart både Jostein Staurland og Otto Vistvik sendt til Montreal i Canada på uoffisielt verdensmeisterskap, og i England i 1978 deltok Otto Vistvik i uoffisielt VM på kortbane.

Jostein Staurland var uoffisiell Norgesmeister på kortbane i 1979 og 1980

Det er klart at med et aktivt og arbeidende kretsstyre og med kreative ledere som fant løsninger som utvikler skøytesporten lokalt måtte det bli vekst og utvikling i skøytesporten. Kortbaneløp på ishockey banen i Siddishallen var en kreativ løsning på det klassiske vær problemet for skøytemiljøet i Rogaland. Samtidig var løsningen innoverende, den bidro til å utvikle andre sider ved skøyteløping enn klassisk hurtigløp på 400 m bane. Og de lykkes med disse løsningene. Mesteparten av 1970-tallet fram til kunstisbanen i Sørmarka var en realitet på begynnelsen av 1980-tallet var en vekstperiode for skøytesporten i Rogaland. Denne veksten vises også tydelig i Rogaland Skøytekrets sitt arkiv. Mange løp og et aktivt styre som samlet resultatlister, skrev møtereferater og tok vare på saksdokumenter gjør at denne perioden er godt dokumentert i arkivet til Rogaland Skøytekrets. I april 1993 skriver Jostein Aspelund følgende i et bevart dokument:

I 1974 forsøkte man seg på kortbaneløp da det ikke var naturis noen steder. Løpene ble arrangert i Siddishallen og vi fikk for to gode løpere. Otto Vistvik, SS og Jostein Staurland, Fister ble de dominerende. Jostein ble i 1975 sendt til Birmingham i England av skøyteforbundet som deltaker i et stort internasjonalt kortbaneløp. I 1976 ble både Jostein og Otto sendt til Montreal i Canada på uoffisielt verdensmesterskap. I 1979 og 1980 ble det arrangert uoffisielt NM på kortbane. Vi fikk ikke resten av skøytenorge med på kortbaneløp og sluttet av i 1981 da vi fikk ny kunstisbane.

Dette oppsummerer på mange måter det som kan kalles for kortbaneperioden i Rogaland Skøytekrets sin historie. Allikevel, det er fristende å stille noen spørsmål som vi bare lar henge der uten å forvente noen svar. F.eks.: Hvordan hadde skøytemiljøet i Rogaland vært i dag hvis Rogaland Skøytekrets hadde fortsatt å satse på å få fram gode kortbaneløpere, samtidig som man satset på å utvikle tradisjonelt skøyteløp på 400 m bane på den nye kunstisbanen omkring 1980? Hadde vi hatt et rikere og bredere skøytemiljø? Hadde vi hatt internasjonale kortbanestjerner? Internasjonalt har jo kortbaneløp hatt en rivende utvikling fram mot i dag. Det er faktisk blitt OL-disiplin. Innenfor historiefaget kalles spørsmål dette for kontrefaktiske problemstillinger. Utviklingen tok en annen retning. Spørsmålene er ikke relevante. Vi vil derfor aldri finne svar på dem.

Kunstløp

Rogaland Skøytekrets har alltid hatt et tungt fokus på hurtigløp. Men kunstløp er også en aktivitet som drives under kretsens paraply. Hurtigløp og kunstløp har siden etableringen av Rogaland Skøytekrets alltid vært bedrevet på ulike arenaer. Kunstløp har alltid vært sterkt

knyttet opp mot Siddishallen, mens hurtigløp har siden 1980 vært på Sørmarka Kunstisbane og før denne banen på ulike baner og vann i fylket. I kortbane perioden i Siddishallen var aktivitetene relativt nær hverandre og samarbeidsmulighetene bedre. Dette vitner opplisting av styremedlemmer i perioden 1971 – 1981 om.

Det har i alle år siden 1971 vært slik at Rogaland Skøytekrets har vært drevet av hurtigløp folket. Representanter fra kunstløp har i lange perioder vært fraværende på kretsen sine møter. Derfor skriver Tore Sandvik i det tidligere siterte heftet fra jubileumsstevnet i 1982:

Det er ikkje bare hurtigløp som er krinsens aktivitet på is. Ein av landets beste kunstløpsklubbar kjem nettopp frå Stavanger og Rogaland Skeisekrins. Aktiviteten i Stavanger Kunstløp Klubb har vore svert god og resultatene har vore svert god og resultatene har vorte mange meisterskap og gode plasseringar i lands- og nordiske meisterskap. Det er bare å beklaga at ein i skrivande stund ikkje har fått resultat for dette.

En ny tidsregning - Sørmarka kunstisbane; 1980 til midten av 1990-tallet

Som tidligere nevnt begynte styret i Rogaland Skøytekrets å arbeide med å få anlagt en interkommunal kunstfrosset skøytebane i Stavanger allerede i 1973. Jostein Aspelund og Peder Alvestad var to svært sentrale personer i arbeidet med å selge denne ideen inn mot distriktets kommunale administrasjoner og politiske miljøer. Bl.a. over for Arne Rettedal som var ordfører i Stavanger kommune på denne tiden. De lykkes i dette arbeidet, og kunstisbanen i Sørmarka sto ferdig litt ut i sesongen 1980/81. I april 1993 skrev Jostein Aspelund følgende om åpningen av banen og hva den kom til å bety for skøytemiljøet i Rogaland:

SØRMARKA KUNSTISBANE ble offisielt åpnet med et internasjonalt skøytestevne onsdag 18. februar 1981 med ca. 10.000 tilskuere og enorm stemning. Med ny kunstisbane startet en ny tidsregning for skøytesporten i Rogaland. Vi fikk tildelt flere store stevner [...].

I løpet av 1980- og 1990-tallet ble følgende større nasjonale og internasjonale skøyteløp avviklet på Sørmarka Kunstisbane:

- ✓ 1982: Landskamp Norge – Nederland
- ✓ 1984: Norgemesterskap kvinner senior og junior allround
- ✓ 1987: NM enkeltdistanse kvinner og menn senior
- ✓ 1989: Landsmesterskapet 12-15 år
- ✓ 1991: NM junior allround
- ✓ 1992: NM junior enkeltdistanse
- ✓ 1993: NM junior allround
- ✓ (LM omkring 1995/96?; Må sjekkes)

I perioden fra 1980/81 til midten av 1990-tallet fortsatte den sportslige veksten for skøytesporten i Rogaland. Ut av skøytemiljøet i fylket begynte det å komme løpere som markerte seg på nasjonalt plan, dvs. de ble ikke landslagsløpere, men de markerte seg regelmessig med NM deltakelse. Om dette skriver Jostein Aspelund:

Vi fikk etter hvert løpere som kunne hevde seg blant de beste juniorene i landet. Vi nevner Stein Odvar Sægrov, Ingve Hølland, Olav Sundt, Kjetil Hundhammer, Ole Langeland og Ole Morten Møllestrand.

En del av disse løperne ble også habile løpere på seniornivå. Om dette skriver Jostein Aspelund:

Kjetil Hundhammer ble den første Rogalending under 40 blank på 500m på norsk is i 1993. Ole M. Møllestrand klarte nesten å komme under 2 min blank på 1500m med tiden 2.01.0 i den nye skøytehallen på Hamar i 1993. Sammenlikner vi med kretsrekorden på 1500m fra 1980 på 2.22.5 ser man hvor stor utviklingen har vært.

De som følger med i skøytesporten vet at den har utviklet seg enormt mye de siste tyve årene. Tider som en for tyve år siden kunne bli verdensmester på er ikke gode nok til å bli vestlandsmester på nå.

Flere av disse løperne hadde Terje Puntervold som trener, og foruten sin klubb tilhørighet trente de sammen i det som ble kalt "Team Sørvest". En tid etter at Vikingskipet var kommet på Hamar flyttet en del av disse løperne østover for å satse ennå mer.

Denne utviklingen hvor løpere med sportslige røtter i skøytemiljøet i Rogaland tok skrittet ut på den nasjonale arena begynte bare noen sesonger etter at kunstisbanen i Sørmarka kom. En av de første var Sigve Espeland. Sigve var fra Haugesund distriktet og bodde der fram til 1984, men han representerte Stavanger Skøyteklubb (fra 1979) fordi det på denne tiden ikke fantes et skøytemiljø i Nord-Rogaland. Sigve fikk sin sportslige grunnopplæring i skøytemiljøet på Midjord og i Sørmarka. Han utviklet seg etter hvert til ikke den beste, men en brukbar løper på kretsplan. I 1984 flyttet han til Oslo for å studere ved universitetet der. I Oslo meldte han seg inn i ASK og fikk Alf Rekstad som trener. I løpet av et par sesonger gav dette markert sportslig fremgang, spesielt på lengre distanser. Som ASK-løper fikk han 3 NM deltakelser som senior. Bl.a. NM enkeltdistanse på Sørmarka Kunstisbane i 1987.

Kunstisbanen i Sørmarka kom altså til å sette skøytesporten i Rogaland på kartet på en mye mer markant måte enn noen gang før, og Rogaland Skøytekrets var en sentral administrativ aktør i denne sportslige utviklingen. Kretsen sørget for at det lokalt ble utdannet trenere og mange gode funksjonærer for å støtte opp under den utviklingen som er beskrevet. Utover på 1980-tallet får Rogaland Skøytekrets også flere høyt kvalifiserte dommere og funksjonærer som får oppgaver utenfor kretsen. Disse var:

Stevneoppmenn:	Harald Herredsvela; Ganddal IL Tore Sandvik; Fister IL Arild Bolme; Frøyland IL
Internasjonale stevneoppmenn:	Jostein Aspelund; Stavange SK Thor Flikkerud; Sandved IL/Sandnes SK
Internasjonale startere:	Sven Ledaal; Stavanger SK Sigmund Skjæveland; Ganddal IL

Det første store internasjonale stevnet på kunstisbanen i Sørmarka var som tidligere nevnt en landskamp mellom Norge og Nederland i 1982. På begynnelsen av 1980-tallet var det vanlig at de ulike klubbene og lagene stod for arrangement av skøyte løp i Sørmarka. Det var et tungt løft for en enkelt klubb å arrangere et så stort stevne som en landskamp. Derfor ble denne formelt arrangert av en samarbeidsorganisasjon som fikk navnet Sørmarka Alliansen. Sørmarka Alliansen besto av personer fra følgende idrettslag/klubber: Stavanger Skøyteklubb, Sandved IL, Ganddal IL, Frøyland IL (og Fister IL?). Denne samarbeidsorganisasjonen ble organisert etter modell av Bislett Alliansen som på en tilsvarende måte hadde organisert store skøyte løp i Oslo. Dette vitner om at man i de første årene etter at kunstisbanen i Sørmarka var ferdig hadde store ambisjoner i Skøytemiljøet. Dette ble det ene store arrangementet hvor Sørmarka Alliansen spilte en rolle. Senere fikk samarbeid om avvikling av skøyte løp gjennom Rogaland Skøytekrets en stadig mer dominerende posisjon. Utover på 1990-tallet ble det faktisk slik at det ble skøytekretsen som sto for arrangering av lokale løp. For å få dette til hentet man inn ressurser fra klubbene som sokner til skøytebanen i Sørmarka. Dette indikerer at Rogaland Skøytekrets har fått en stadig viktigere rolle å spille i skøytemiljøet i Rogaland.

Utover på 1990-tallet trer en etter en av organisasjonsbyggerne av og nye krefter kommer inn i styre og stell i Rogaland Skøytekrets. Vi kan godt si at den organiserte skøytesporten i Rogaland går inn i et generasjonsskifte i løpet av første halvdel av 1990-tallet.

Ut fra det vi har beskrevet ovenfor må perioden fra 1981 og til midten av 1990-tallet betraktes som en sportslig høykonjunktur for det relativt lille skøytemiljøet i Rogaland. En periode med mye utvikling.

Naturen skaper vansker igjen - stagnasjon mot slutten av 1990-tallet

Mot slutten av 1990-tallet begynte fryseanlegget på kunstisbanen i Sørmarka å bli merket av tidens tann. Anlegget var kjørt i ca. 20 år uten oppdateringer og moderniseringer. Slitasjen begynte å gjøre seg gjeldende. Samtidig begynte de globale miljøproblemene så smått å gjøre seg gjeldende. Et resultat av dette var at de lokale skøytesesongene ble stadig kortere. Dette gav seg utslag i stadig senere islegging. Vi var heldig hvis det kom i si Sørmarka i slutten av november. Det vanlige ble at banemannskapet klarte å legge is i korte perioder mellom regn og ruskevær i midten av desember. Slik var det fra midten av 1990-tallet og fram til sesongen 2007/8, med den desidert verste sesongen var sesongen 2006/7 da det først lå is på anlegget den 20. januar 2007 etter en katastrofalt mild vinter.

Denne utviklingen med et gammelt og slitt fryseanlegg og stadig mildere vintrer førte på slutten av 1990-tallet til at de lokale skøyteklubbene og Rogaland Skøytekrets flere ganger så seg tvunget til å avlyse stevner som sto på den nasjonale terminlista. De gangene Rogaland Skøytekrets hadde ansvar for å arrangere det tradisjonelle Vestlandsmesterskapet/Landsdelsmesterskapet ble også dette avlyst eller flyttet til Stord eller Bergen. Etter år 2000 har det derfor ikke vært arrangert nasjonale eller regionale skøyte løp innenfor Rogaland Skøytekrets sitt område.

Denne utviklingen førte til at flere av kretsens beste løpere i økende grad begynte å reise østover, spesielt til Vikingskipet på Hamar, for å konkurrere. Helt på slutten av 1990-tallet og de første årene av det nye årtuseten begynte faktisk noen av de beste løperne og største talentene faktisk igjen å flytte østover for å få bedre treningsforhold og ønsket framgang. De søkte seg til Hamar og miljøet rundt skøytebanen i Vikingskipet. De mest markante lokale løperne som flyttet østover på denne tiden var Torbjørn L. Fjeld og Henrik Hetland.

Utviklingstrekk i medlemsmassen på 1990-tallet og inn i et nytt millennium

På 1990-tallet konsentreres hurtigløp aktiviteten i Rogaland Skøytekrets til færre klubber/lag enn tidligere. Nå er det først og fremst aktivitet i følgende klubber og lag:

- ✓ Stavanger Skøyteklubb
- ✓ Sandnes Skøyteklubb
- ✓ Stegaber IL (Tysvær Skøyteklubb fra 2005)
- ✓ Haugesund Skøyteklubb (avlegger av Stegaber miljøet)

I Rogaland Skøytekrets utvikler det seg i denne perioden et ganske aktivt veteranmiljø som markerer seg i løp lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Ikke alle av disse løperne, men flertallet av dem var og er knyttet til skøyteklubber og idrettslag i Nord-Rogaland, først og fremst Stegaber IL. Ut av skøytegruppa i Stegaber IL etableres Haugesund Skøyteklubb på slutten av 1990-tallet. Aktiviteten i denne klubben ebber ut noen år inn i det nye årtuseten. I 2006 tømmes skøytegruppa i Stegaber IL for medlemmer, og vi finner de samme personene igjen i Tysvær Skøyteklubb.

Yngre løpere finner man først og fremst i klubbene i Stavanger og Sandnes på slutten av 1990-tallet og de første årene av det nye årtusenet, men også disse sliter en del med rekrutteringen på denne tiden. Antallet lisenser går sakte nedover. Denne trenden snus f.eks. først i Sandnes SK sesongen 2005/2006.

Dette til tross, skøytemiljøet rundt kunstisbanen i Sørmarka fikk på 1980-tallet og første halvdel av 1990-tallet et så solid fundament at det klarte å opprettholde aktiviteten også når stagnasjonen og tilbakegangstendensene meldte seg på slutten av 1990-tallet. Arbeidet med å snu denne stagnasjonen begynte med lanseringen av ideen om å bygge en innendørs skøytehall i Sørmarka. En ide som formannen i Rogaland Skøytekrets presenterte for styret i Rogaland Skøytekrets i år 2000, og som han tok ut i media samme år.

Litt mer om kunstløp

Stavanger kunstløpklubb er den eneste klubben i kretsen som driver med kunstløp. De har ikke samme behov for å samordne sine aktiviteter på kretsplan som hurtigløp og lever derfor sitt eget liv litt på siden av kretsen.

Denne beskrivelsen gav Jostein Aspelund i april 1993 i et dokument som er sitert mye tidligere i denne artikkelen. Dette er på mange måter en god beskrivelse av forholdet mellom kunstløp og hurtigløp på kretsplan i Rogaland Skøytekrets. En beskrivelse som også har gyldighet i 2008. Rogaland Skøytekrets har siden etableringen i 1971 mye vært en arena for hurtigløp.

Rulleskøyter

Allerede tidlig på 1980-tallet ble rulleskøyter mye brukt i barmarkstreningen til idrettsutøvere som satset på hurtigløp på skøyter i Norge. Rulleskøyter ble sett på som et supplement til annen barmarkstrening på linje med lavgang, sklibrett, sykling, m.m. Rulleskøyter ble ikke sett på som en egen konkurransedisiplin. Rulleskøyte-teknologien var heller ikke særlig utviklet. De beste rulleskøyte understellene man kunne få tak i var sovjetiske eller japanske. Av disse to ble de sovjetiske foretrukket fordi gummien i julene hadde best friksjon. Slike hjul skaffet man seg gjennom byttehandel med sovjetiske skøyte-løpere da man kom i kontakt med dem. De japanske understellene til rulleskøyter kunne kjøpes i noen forretninger. Både de sovjetiske og japanske rulleskøytehjulene hadde kun et enkel kulelager pr. hjul, og de rullet relativt dårlig. Helt på slutten av 1980-tallet og utover på begynnelsen av 1990-tallet begynte det å komme rulleskøyteunderstell av typen Rollerblades på markedet. Disse var amerikanske og hadde to kulelager pr. hjul. De rullet mye bedre. Teknologien var i utvikling, og utover på 1990-tallet ble det stadig enklere å få tak i gode rulleskøyter i sportsforretninger. Denne utviklingen førte til at Norges Skøyteforbund i 1997 tok rulleskøyter opp som egen konkurransegren i forbundet. Dette fordi man internasjonalt hadde sett at konkurranser på rulleskøyter etter hvert ble ganske stort. Man argumenterte med at nå kunne skøyte-løping bli en helårs idrett. Det skulle vise seg at dette ikke ble så lett å selge inn i et tradisjonsbundet skøyte Norge.

Også i Rogaland ble det gjort forsøk på å selge inn rulleskøyter som en konkurranseform over for aktive skøyte-løpere, men de var skeptiske og så fortsatt rulleskøyter som en treningsform om sommeren for å bli dyktigere skøyte-løperer om vinteren.

Dette til tross, forholdene lå og ligger godt til rette for å kunne konkurrere på rulleskøyter i Rogaland. Allerede på midten av 1990-tallet var det anlagt en rulleskøytebane i Sørmarka, og i 1999 ble det anlagt en tilsvarende 250 m bane i Haugesund.

I 1998 hadde Sandnes Skøyteklubb forsøkt å få til et lite gateløp i Sandnes sentrum i forbindelse med Sandnes dagene i juni det året. Det var liten oppslutning om dette arrangementet.

I april 1999 laget Rogaland Skøytekrets en plan for rulleskøytekonkurranser og løp. Denne planen resulterte i egne terminlister for rulleskøyteløp i 2001 og 2002. Planen resulterte i at man arrangerte følgende rulleskøyteløp:

Dato:	Type løp:	Sted:	Deltakere:	Distanser:
15.09.2001	Rundbane - 250	Sørmarka	6	500 m og 1000 m
29.09.2001	Gateløp	Sykkel- og gangsti mellom Kverneland og Bryne	5	Ca. 4 km.
05.06.2002	Rundbane - 250	Sørmarka	6	500 m og 1000 m
28.08.2002	Rundbane - 250	Sørmarka	4	500 m og 1000 m
14.09.2002	Gateløp	Dysjaland - sykkel- og gangsti	4	10 km

Det viste seg at denne konkurranseformen hadde liten appell i skøytemiljøet i Rogaland, samtidig som det var få personer som organiserte dette. Det var altså større slitasje enn glede ved å organisere dette. Etter dette ble rulleskøyter kun en treningsaktivitet igjen i noen år.

Sommeren 2006 gjorde Norges Skøyteforbund et nytt framstøt for å få til organiserte rulleskøytekonkurranser i Norge. Med den såkalte Inline Tour 2006 vil Norges Skøyteforbund presentere rulleskøyteaktiviteter i seks byer i tiden 21. mai til 1. juli. I Stavanger ble arrangementet avviklet i Sørmarka den 24. juni 2006. I tillegg til at det ble arrangert rulleskøyteløp, var det også familieaktiviteter i Sørmarka denne dagen. Omkring 40 barn, unge og voksne møtte opp i Sørmarka den dagen. I selve konkurransen deltok det 12 løpere, 3 landslagsløpere og 9 lokale løpere. Konkurransen var såkalte utslagsløp og ble vunnet av Eskil Ervik, men også flere lokale løpere gjorde det godt. De lokale arrangørene syntes dette var moro, men hadde håpet på litt større oppslutning. I 2007 hørte Rogaland Skøytekrets ingenting om rulleskøyteløp fra skøyteforbundet og ingen lokale initiativ kom. Dette betyr ikke at det er slutt på rulleskøyter som konkurranseform i Rogaland Skøytekrets, det betyr bare at disiplinen ikke har slått helt igjennom. Mye kan ennå skje.

Årene 2000 til 2007 - mot skøytehall

I juni 2007 avviklet Norges Skøyteforbund sitt ting i Stavanger. I dokumentet "Skøyteetinget er åpnet" står følgende¹:

Stavangers ordfører Leif Johan Sevland ønsket delegatene velkommen til byen. Han kom naturlig nok inn på den nye flerbrukshallen som skal bygges på Sørmarka. Alle politiske vedtak er nå fattet, og finansieringen av de 200 millionene prosjektet vil koste er i orden. Anbudsinndydelsene sendes ut i høst, og ordføreren håpet at hallen vil stå ferdig høsten 2009.

Ordføreren roste Tor Helge Hetland for sin utrettelig innsats for skøytehallen, som han mente ville få stor betydning for skøytesporten i hele Norge. Stavanger er en kommune som satser på idrett og kultur. Formannskapet har nylig vedtatt å bruke 1,5 milliarder kroner til små og store idrettsanlegg i årene framover.

Sevland oppsummerer her en prosess som formannen i Rogaland Skøytekrets, Tor Helge Hetland dro i gang 7 år tidligere i forbindelse med at det forelå planer om modernisering av kunstisbanen i Sørmarka. Hetland mente at det ikke var framtidsrettet å modernisere et utendørsanlegg. Han mente at framtiden for skøytesporten i Rogaland og Norge for øvrig ligger innendørs. Dette arbeidet han utrettelig for mot de politiske miljøene i de 4 kommunene som eier den interkommunale kunstisbanen i Sørmarka (Stavanger, Sandnes, Sola og

¹ Norges Skøyteforbund; skøyteetinget 2007 (http://www.n-s-f.no/filarkiv/admin/tinget_2007/tinget_2007-06-15.htm)

Randaberg). I overensstemmelse med styret i Rogaland Skøytekrets drev han denne lobbyen gjennom utallige kommunale utvalgsmøter i 4 kommuner i 7 år. Sandnes kommune var den kommunen hvor Tor Helge Hetland møtte mest politisk motstand i sin lobby virksomhet samtidig som administrasjonen var velvillig. I de 3 andre kommunene gikk de politiske prosessene noe mindre smertefullt. Men til slutt gikk det bra og den 12 desember 2006 passerte den politiske prosessen mot byggingen av skøytehallen i Sørmarka en svært viktig politisk behandling i Sandnes bystyre. Denne bystyrebehandlingen førte til at forfatteren av denne artikkelen² som på denne tiden var formann i Sandnes Skøyteklubb og styrerepresentant i Rogaland Skøytekrets la følgende nyhet ut på Sandnes Skøyteklubb sin hjemmeside den 13. desember 2006 under overskriften "Hvor var du da skøytehallen gikk i boks?":

Kvelden 12. desember 2006 var en gledens dag for skøytefolkene her i Sandnes. Da gikk skøytehall-saken endelig "i boks" i Sandnes bystyre. Den kvelden etter en lang dag med jobbrelaterte møter i Oslo var forfatteren av denne nyheten på Valle Hovin i Oslo og gikk på skøyter uten å vite hva som skjedde på hjemmebane. På Valle Hovin traff jeg flere tidligere klubbkamerater fra studietiden da jeg var medlem i ASK og hadde Valle Hovin som hjemmebane. Fra disse kom det flere spørsmål om hvordan det gikk med skøytehall-saken her i distriktet, og jeg fortalte at det så svært lovende ut uten å vite at saken passerte siste hinder i Sandnes bystyre denne kvelden. Dagen etter sendte formann i Rogaland Skøytekrets følgende SMS: "Hallen er i boks! Tor Helge". Redaktøren for dette nettstedet var på Gardermoen flyplass da SMS-en kom. Jeg husker ikke hvor jeg var da "Brå brakk staven" i sin tid, men jeg vil nok huske svært lenge hvor jeg var da skøytehallen i Sørmarka gikk "i boks". For oss i Sandnes Skøyteklubb er dette et historisk periodeskille som åpner for en helt ny framtid, en framtid som vi virkelig kan glede oss til sammen med alle andre i det lokale, regionale og nasjonale skøytemiljøet. Vi har virkelig lov til å håpe på å få worldcup og andre store stevner på vår hjemmebane i framtiden nå.

Framtiden

Når den nye skøytehallen i Sørmarka står ferdig sesongen 2009/2010 vil den åpne nye kapitler i historien om skøytesporten på sørvestlandet. Kapitel som vi vinteren 2008 har ingen forutsetninger for si noen ting om hvordan vil bli. Men vi har lov til å si at framtiden for skøytesporten i Rogaland ser lovende ut.

Kilder:

Rogaland Skøytekrets sitt arkiv og dokumenter i forfatterens eie.

*Sandnes 5. februar 2008
Sigve Espeland
(sign.)*

---

² Sigve Espeland